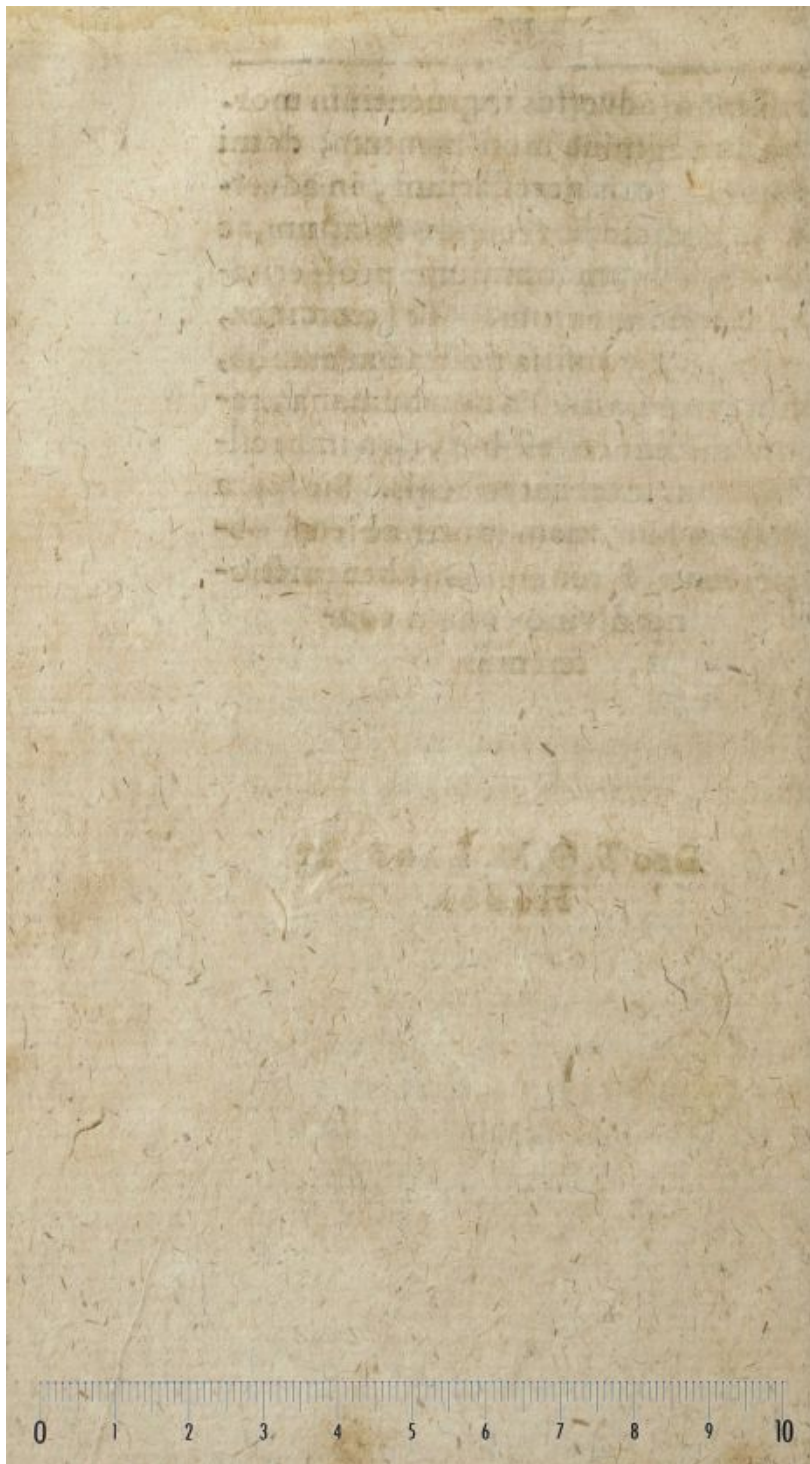

De consanguinitate auri, sacchari et spiritus vini. Tractatus brevis, perspicuus tamen. In quo ostenditur, nihil ferè ad conservationem Naturæ humanæ majus & efficiùs his tribus inverini posse, adeò quidem, ut ex iis debito modo junctis, singulariq; & arcano artificio combinatis, Auroq, per ea ad tincturam instar solis aut Rubini splendentis resoluta, Aurora quædam philosophorum consurgat, imò Carbunculus, quàmplurimis humani corporis infirmitabus salutaris. Conscriptus autore Hoc viro sancta cos nidet.

*Gissæ, typis Casparis Vulpii. 1659., 1659.
Cote : BIU Santé Pharmacie 11423 (2)*

(2)
DE
CONSANGUINITATE
AURI, SACCHARI
ET SPIRITUS VINI.

TRACTATUS BREVIS,
PERSPICUUS TAMEN.

In quo ostenditur, nihil ferè ad con-
servationem Naturæ humanæ majus & effi-
ciùs his tribus inveniri posse, adeò quidem, ut
ex iis debito modo junctis, singulariq; & arca-
no artificio combinatis, Auroq; per ea ad
tincturam instar Solis aut Rubini splendentis
resoluto, Aurora quædam Philosophorum
consurgat, imò Carbunculus, quàm plu-
rimis humani corporis infirmi-
tatibus salutatis.

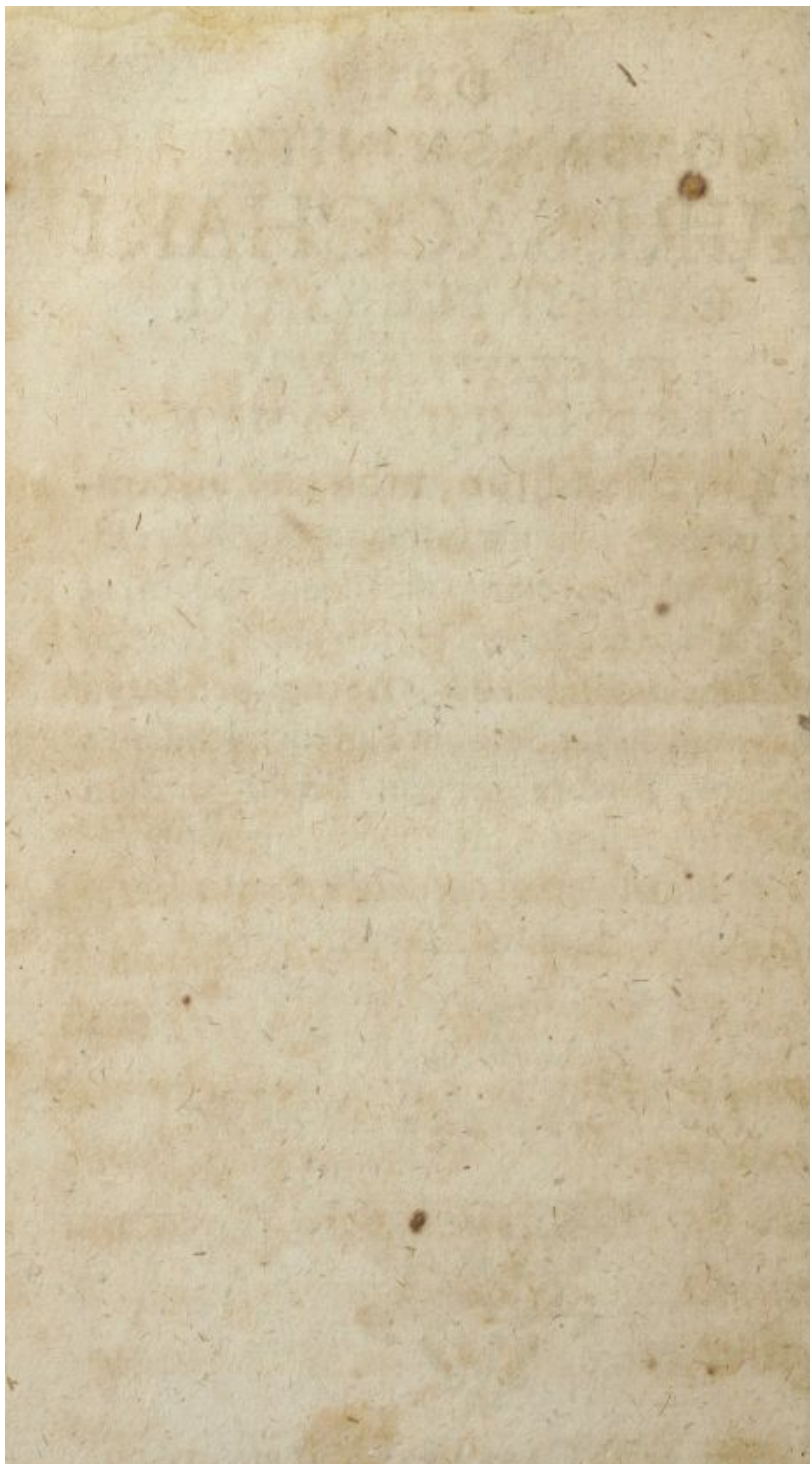
Conscriptus

A U T O R E

Hoc Viro sancta cos nidet.

GISSÆ, Typis CASPARIS VULPII. 1659.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Conscripseram nuper in gratiam cujusdam amici, cui quadam auri tinctura in delitiis erat, brevem tractatum de consanguinitate Auri, Sacchari & Spiritus Vini, non ut publici juris fieret, sed ut haberet, quid de illâ Medicinâ sibi promittere posset. At cum præter spem in cujusdam alterius manus sub fide secreti incidisset, vix ille secretum tenere potuit, quominus id, quod suum non erat, divulgaret, & mutilatè, additis quibusdam

A 2 dam

dã inconvenientibus, & à naturã
planè alienis id publicis typis expri-
mi curaret. Non parùm id fatiga-
vit mentē meꝝ, quæ hæctenus circa
verã & non adulterinã philosophiã
chymicã, occupari voluit, arcana.
Detestatus itaq; hominis, nescio cu-
jus, plagium, fœtum meũ genuinis
edo literis in lucem, ne plus attribu-
atur illi potabili auro, quàm par est.
Usum experientur illi, qui ejus pe-
riculum facient in morbis aliãs pe-
riculosissimis. Scio enim præstantio-
ra longè possidere naturam, quæ
melius est ob ingratos plagisq; af-
suetos, silentio premere, quàm pu-
blici juris facere.

DE

DE AURO.

S'ic ex auro non fit aut conficitur lapis ille , toto orbe decantatissimus, neque nisi solis doctrinæ filiis cognitus, Philosophorum appellatus, omnesq; oleum perdunt atque operam, qui existimant , esse illud veram materiam, prout ex *Sendivogio, Rogerio Bacono, in Speculo Alchemia, Via Veritatis, & libello illo, qui inscribitur der Alte Ritterkrieg* aliisq; quàm plurimis, qui sinceriori præ aliis calamo secretum illud naturæ maximum, licet ænigmatibus involutum , singulariq; scriptionis genere re-ctum literis evulgârunt, satis manifestum evadit: Creditum tamen semper est, neq; id sufficientibus destituitur probationibus , auro maximam inesse vim & efficaciam, ad propulsanda non solùm varia morborum genera, sed & ad roborandam conservandamq; humanam Naturam; Unde & Solis terreni nactum est nomē, procul dubio ex similitudine, quam habet cum Sole cœlesti. Quemadmodum enim Sol cœlestis, secundùm modernos Astro-
logos

logos, in cœlo immobilis esse creditur, circa quē
tamē omnis cœli exercitus cū ipsâ terrâ mo-
veatur, atq; sic omninò universi centrū statui-
tur: ita quoque aurum est in medio positum
mortalibus, circa quod omnes laborant homi-
nes, Reges, Principes, Nobiles, Ignobiles, ci-
ves, rustici, literati, illiterati, senes pariter ac
juvenes, viri ac fœminæ, & denique quot quot
in mundo degunt. Hinc quæritur in Ocea-
no, investigatur in remotissimis Indiis, eruitur
ex terræ cavernis, paratur arte, nullisq; parci-
tur laboribus & sumptibus pro auro acqui-
rendo, licet auro pretiosior sit sapientia, me-
liusq; agerent mortales, si relictâ auri fame
hanc quærerent. Et quemadmodum à Sole
cœlesti omnia habent calorem, vigorem, mo-
tum & incrementum, nisi enim ille velut Im-
perator in cœlo constitutus in omnia suum
spargeret lumen & radios vitales, protinùs o-
mnia in antiquum reverterentur chaos sine
lege volitatura: Ita & Sol terrenus, aurum, a-
nimos addit mortalibus, ut neq; timeant pro-
funditates abyssi, neque Oceani vastitatem,
neque ferri aciem, imò neque ipsam mortem.
Quantus, Deum immortalem! ergò ex auro
in hominum animis calor, quantus exinde
motus!

motus ! Si curas humanas paululùm accurate excutias, omnes illæ auri gratiâ suscipiuntur, tot illius causa in mundo contentiones, tot bella, tot navigationes, tot egregia facinora, ut quicquid natura non potuit persuadere, persuadeat aurum : Aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat saxa potentium. Imò, ob aurum quælibet res habet valorem : ob aurum honorantur vel insipientes, pessimo licet exemplo, quo solis divitibus licet esse magnis & in hominum opinione prudentibus, *cùm tamen ille dives verè propriè que vocetur, qui valet eloquio, ingenio, prudentiâ & arte*, donis ejusmodi, quæ nec latronum avara manus rapere, nec fallax devorare pontus potest. Neq; enim vel color, vel compages, vel pretium auri tantum est, ut non alia inveniri possint colore ipsum excedentia, compage & pondere æquantia, pretio superantia. Neque enim semper in usu mortalibus aurum fuit, ad rerum permutationes. Antiquissimi Reges, quod egregiè monstrat *Ioan. Franciscus Mirandulanus*, non aurum signarunt neque argentum, sed æs; imò & ipsum æs Corinthiacum auro longè pretiosius fuit habitum; unde ex Sacris discimus, Esdram, rerum poti-

to Xerxe, thesaurariis ex genere Sacerdotum restituisse vasa ærea, quæ penderent duodecim talenta & æstimarentur auto pretiosiora. Dum tamen singulari Solis Lunæq; conjugio in terræ visceribus aurum productum est, sui-que splendoris & eminentiæ genealogiam nõ ex viventis facilèque liquabilis plumbi leproso deducit sulphure aut mercurio, sed purissimã elementorum materiam, purissimasq; spiritus mundani partes agnoscit progenitores, atque in eo distat à Saturno, quòd hic sit corpus im-mundum & imperfectum, ex argento vivo impuro, non fixo, terreo, fæculento, aliquan-tulum albo in manifesto & rubeo in occulto, & ex tali sulphure adustibili ex aliquã parte procreatum, deficiatq; eidem puritas & fixa-tio cum colore & ignitione: A Jove v. quòd hic sit corpus magis mundum quidem, sed im-perfectum, constetq; ex argento vivo partim fixo, partim non fixo, cum similis naturæ sul-phure, albo in manifesto & rubeo in occulto, ast sine perfectâ digestionem & concoctionem; Porroq; à cæteris metallis, quòd illa sint fæcu-lenta, impura, non satis compacta, ponderosa, fixa, licet in ferro nimis fixus sit Mercurius, at-que eodem modo sulphur, sed coinquinata.

Aurum

Aurum verò corpus sit perfectum ex argento vivo, puro, fixo, claro, rubeo & ex sulphure mundo, fixo, rubeo, non adurēte generatum. De quibus videatur *Rogerus Baco in Speculo Alchymie*, hinc meritò illud inter metalla primum obtinet locum, Rexq; eorum appellatur, dum cæteri servitium præstant planetæ, atque ad eandem perfectionis metam collimant, sed non nisi per Regis mortem, quo ipso tamē neminem velim intelligere Aurum vulgare, sed philosophorum, quod nostrum vocant, auro tantò pretiosius, quantò pater præstat filio.

Cæterum non hîc instituti mei ratio est, manuductionem scribere ad magnum philosophorum opus, de quo præter innumeros nuper satis pulchrè & clarè egerunt *Sendi voggii filii*, ob doctrinam ita appellati, in parvo quidem, sed magni momenti tractatu *de Sale philosophorum*. Qui enim de ejusmodi secreto multas implent paginas, illi nihil efficiunt, nisi ut invidiam & odium aliorum in se suscitent, inhonestisq; se onerent titulis, non quidem ex merito, sed perversâ hominum malitiâ. Secretum itaque illud secretum maneat, dum non omnibus licet adire Corinthum, nisi quos

A 5 æquus

æquus amavit Juppiter, aut ardens evexit ad
 æthera virtus. Sufficiat, si demonstré, quo pa-
 cto ex auro, pretioso illo metallo Medicina fi-
 eri possit, Solis prorsus æmula, auroramq; ipsã
 planè referens, ipsumq; imitans fulgoré pyro-
 pi, unde humana infirmitas maximũ habeat
 solatium in longis desperatisq; morbis, vitãq;
 sine molestiã conservari possit. Regium enim
 planè Medicamentum est, quod colore, odo-
 re & sapore gratissimum facilè omnibus cæ-
 teris palmam præripit, unde & magis æstiman-
 dum, atque instar pretiosissimi thesauri custo-
 diendum.

Existimatum est à multis, aurum aliquod
 potabile per artem fieri non posse, naturæ hu-
 manæ amicum & congruũ, propterea, quòd
 vel hydrargyrum, vel aquæ, quæ fortes & re-
 gix appellãtur, ad recludenda ejus penetralia
 adhibeantur, quæ verò sanitati nostræ planè
 adversentur. Plausibiliter hi argumentantur,
 ut proinde hodiernum apud plerosq; Medicos
 ejusmodi solutiones auri rideantur, & floeci-
 fiant, omninoq; pauci sint, qui sic solutum, vel
 alio corrosivo sale reclusum ausint adhibere,
 quãvis neq; mihi ignoti sint nonnulli, qui ma-
 ximo cum successu ægris Epilepticis adhibue-
 rint.

rint. Sed abundet quisque suo sensu; neque enim jam cum illis sciolis altercabor, qui naturæ sinum non sunt ingressi, destituti face & Sole; Ex vitriolo enim fiunt optimæ Medicinæ, & ex nitro haud sequioris conditionis, ut omnes omninò potestates Naturæ in vitriolo reconditas esse scribere haud fuerit veritus, *Petr. Johan. Faber Castrino vidarensis*; alia silebo & alios; ut neq; prætereã salem sive communẽ, sive armoniacum, ex quibus, vel alterutrius saltem admistione, aqua fortis in aquã Regis soli Auro conveniens abit, usibus tamen in vitã communi & Medicinã accommodatissima & maximè necessaria. Et annon experienciã demonstrari potest, aquam regis in quo Sol solutus longã digestionẽ dulcescere planè, atque abire in pretiosissimum medicamẽ. Certè pulvis ille Holsaticus, hodie adeò commendatus, atque in potissimorum Principum aulis jam cognitus, quid aliud est, quàm caput mortuum aquæ fortis & Sal inde extractus? Nihilominus tamen tutò intra corpus assumitur. Et dum hydrargyro utuntur aurifices ad deaurandum, non tamen illud impedit, quò minùs in regis adhibeantur inauratæ pateræ mensis. Parùm ergò profici-

ent,

ent, qui contra aurum potabile cum aqua regis argumentantur, aut cū hydiargyro; cū in hoc per ignem, in illo verò per affusiones aquarum simplicium, imò pluvix destillatæ, omnis inde corrosiva qualitas auferatur. Unde maximi nominis Philosophus Chymicus, *Cornelius Drebbelius*, qui ob inventionem perpetui mobilis, (de quo ad Jacobum Angliæ, Scotiæ, Hyberniæ & Franciæ Regem extat Epistola) adhuc infamâ est, & cui ratio conficiendi arcanum philosophorū non incognita fuit, prout ex incomparabili illius *de Elementis tractatu* notum evadit, *capite s. de quinta essentiâ*, planè illum modum non detestatur, quin potius approbat, additq; medicamentum illud sive auri quintam essentiam, ita præparatam, ad miraculum omnes morbos sanare, præditamq; esse quibuscunque facultatibus quintæ essentiæ universali virtute correspondentibus. & quid non præstitit *Francisci Antonii Philosophi & Medici Angli* aurum potabile? licet illud longè adhuc abfuerit à Secreto philosophorum? Legi certè potest de eo ipsius Assertio & Apologia. Et cuilibet sanè in suâ arte credendum, imprimis, ubi non refragatur experientia. Neque statim illa contemnenda, quæ

quæ non protinùs summa sunt , namq; non ignotum mihi , neque ejus aurum potabile si- Mercurio , sulphure & sale communibus & nonnullis aliis paratum fuisse. Etiam in parvis sæpe Deus magnus est , neque adhuc totius naturæ ambitus reclusus. Dies diem docet, & nox nocti indicat scientiam. Unde & *Johannes Franciscus Mirandulanus* , etsi in libro primo de auro causam agit contra illos , qui aurum præferunt, seu ratione pretii antiqui, seu ratione utilitatis in vitâ cõmuni, seu ratione medicinæ, seu ratione potabilitatis, seu ratione diuturnitatis & constantiæ, seu ratione pulchritudinis & splendoris, seu ratione testimoniorum desumptorum ex sacris literis, seu denique ob gratiam, quam gestantibus conciliat, tamẽ fateri cogitur, *Antonium, Chirurgum* suum matronam ex foro *Cornelii phthisi* morientẽ paucis diebus ab ipsa tabe liberam sanitati pristinæ restituisse , solo potabili auro, quod ex ipsius patris *Nicolai* confecerat disciplinã , additque ex librã unã ejus metalli solutã in humorem vel uni non Regi modò sed regioni *medelam* adferri posse, licet inter mille mortalium myriadas vix inveniantur quindecim viri, qui aurum potabile quæ-
rant,

rant, & inter illos vix duo sint, qui potionis aureæ conficiendæ scii gnariq; sint.

Hæc verò talia non adduxi, tanquam mihi animus sit, persuadere viris in chymia eruditis, verum & solum menstruum aperiens recessus auri esse aquas regias. Sufficiat illos, qui sic sentiunt non planè errare, atque ex his demonstratum esse, maximam auto inesse vim & efficaciam, quoscunque tandem modo recludatur ad sanitatem corporis humani conservandam. Nam aliud adhuc in Naturâ est menstruum, sal aliud, & sulphur aliud, quo amicè liquefcit Sol ille terrenus & in liquorem blandum fermè nullo abhibito igne, solâ philosophicâ sublimatione facefcit, de quo jam agam, modò hoc simul addiderim, neque antiquos Medicos ab auri usu in Medicinâ absti- nuisse. *Plinius* enim & *Dioscorides* testantur, auri crudi sed obrizi limatam scobem, id est ramentum quàm tenuissimum epotum maximo & mirabili auxilio esse homini. Unde & ab *Avicennâ* præscribitur in doloribus & tremoribus cordis, in tristitiâ animi, in melâcholiâ, in paralyfi; testaturq; quotidiana experiētia, plurimos convalescere ex potu in quo aurum candens extinctum est. Et quid obse-

ero sibi volunt tot medicamina, quorum clas-
ses in pharmacopœâ Augustanâ aliisq; erudi-
tissimorum virorum libris explicatæ sunt, in
quibus aurum reperitur? quid aurea Alexan-
drina, quid tot pulveres cordiales, quid aquæ
apoplecticæ, quid pulveres Marchionis & epi-
leptici tam splendidè ostendunt aurum, si hoc
pretii potius, quod abominandum esset, &
non usus gratiâ esset illis intermixtû? Dicant v.
alii quicquid velint, una experientia melior,
quàm mille rationes, cum ratio in facilimis de-
cipiatur, & quotidie sui ruinâ expectet ab ex-
periētîâ. Quod si ergò Sol Terrenus tantæ est
virtutis & efficaciz dum adhuc compactus
est, quantæ erit utilitatis & potentiz, dum à
compedibus quibus constrictus est, liber in
undam vel ipso Tago feliciorum faceffit.

*Omnis enim qui corporeo stat carcere clausus
Spiritus & membris terrenis consociatur
Est miser haud dubiè, donec solvatur ab illâ
Cõpede & atheras redeat jam liber ad auras.*
Sed quærat forte aliquis, an radicaliter solva-
tur, ut sit medicina salubris?

Respondeo, qui hoc inquirunt, illi produnt
suam in rebus metallicis inscitiam, ignorantq;
duplex sulphur, & duplicem Mercurium in
quâ-

quâcunque re metallicâ. Namq; primò in metallis reperitur Sulphur quoddam externum, quod per certa menstrua certisq; laboribus evocari & separari potest, licet difficulter, propterea, quod originalem metalli labem contineat, uti de eo sulphure in Mercurio accuratè philosophatur Adeptorum particeps incomparabilis Helmontius : deinde Sulphur quoque internum, hoc ipsi Mercurio metallico adeò est unitum, ut ab omni corrosivo intactum maneat, non minùs quàm à destructionibus ignis & aëris, unde vel cum Mercurio manet vel prorsus avolat cum eo. Illud ergò per artem est separabile, prout præfatus Helmontius docet in lithiasi capite 8. de externo Sulphure Veneris, & in tractatu Butler circa finem & in progymnalmate Meteoris §. 14. & sequentibus. Unde & externum hoc, sed à labere originali purgatum in Medicinam à Deo datum est, internû separari nequit, ideòq; facilius est aurum construere: quàm destruere. Imò totalis mundi ruina sequeretur, si omne dissolvens in intimam dissolvendi radicem penetraret. Ergò nemo inquiret totalem metalli reclusionem & separationem sulphuris interni à Mercurio interno, cum hoc fieri nequeat

queat in auro, nisi per unicum liquorem constructivum: in Mercurio verò planè *αδιναλον* fit. Nobis autem hoc loco non est sermo de arcano Adeptorum, sed de medicamento nobili sulphuris externi particeps. Et quem in finem, obsecro Te, qui hoc inquitis, existimas, radicaliter aurum solvi debere, an ut à nostro stomacho digeratur & velut alimentum ab eo subigatur? Demens es, qui hoc tibi futurum fingis! Mineralia n. nulla sui commistione, sed solo velut aspectu peragunt munia sua & scopos dotiū suarū assequuntur, quod de argēto vivo, Vitriolo, aliisq; manifestū est, & in lapide *Butler* Helmontius conspexit, quæ nimirum & alia infinita sine viriū suarum diminutione, roboris aut ponderis decessu suas dotes in infinitū explicant. Liberè n. agunt citra sui dissolutionem aut interitum, citra sui penetrationem, introadmissionem, commisturam & commutationem, liberè etiam agunt eminūs in succensum vel sopitum Archæum, solo quasi aspectu, irradiatione vel ejaculatione suarum virium in medio productarum, retentis adhuc pristinis & non mutatis pondere & proprietatibus. Unde non opus est arcana illa unquam abire in alimentum, quia de-

B stinata

stinata sunt ad pharmaca, id est, ad illuminationem & reparationem, non commixtionem, ad modum lucis, quæ per universum orbem suos spargit radios lumineq; vitali omnia implet sine sui diminutione; & ad modum donorum intellectualium, de quibus videatur *Physica restituta*. Incipiunt namq; in stomacho radium directum suarum virium ac virtutem dotalem exponere & quorsum à Deo sunt ditata, ex quo demum in totum corpus spargitur hausta in Archeo vis radialis irrorata & sanitas inde succedens avidè suscipitur. Apparet ergò jam scopus & finis, quo pacto sæpè aurum, argentum & cruda alia metalla ab antiquis fuerint immixta compositis medicamentis, etsi fortè accuratam rationem ignorârint. Quod si v. metalla referantur & mineralia, jam evadunt specula quædã lucentia, liberanturq; eorum virtutes & agunt lumine dotali & contactu vitali, unde penetrant illuminantq; Archeû à suis erroribus, furoribus atq; defectibus longè felicius, quàm cùm esset specula auri, argenti, Martis, Veneris &c. clausa, licet nunquam concedant in substantiam alendis atq; augendis partibus idoneam. De quo præter ipsam veritatem, quæ in pro-

patule

patulo est, legatur ulterius Philosophus per ignem Helmontius, in tractatu de Verbis, herbis, & lapidibus. Sed ad Saccharum propero.

DE SACCHARO.

Beneficio Sulphuris communis & in officinis prostantis omnis argentea moneta probari potest, adeò quidem, ut quantum boni, quantum sequioris in eâ sit metalli, probari possit per illud, invento centum bouum mactatione digno. Et Saturni beneficio, imò etiam Mercurii, pulvis Solis facile producitur; ut jam sileã alios pulveres Solis, tum ad deaurandum, tum ad Medicinam utiles. At nescio, an Sulphur sit in naturâ, post illud universale, quod in carceribus suis Saturnus conclusit frigore suo, melius & felicius ipso Saccharo; Non jam recensebo, quæ solertissimus Chymicus *Angelus Sala*, in tractatu peculiari de *Saccharo*, posteritati reliquit: non, quàm illud sit omnium ciborum condimentum, & cuilibet ætati & sexui conveniens, imò & amicum. Operæ saltem pretiû me facturum confido, si ejus potentiam in resolvendo auro monstrem, & quod ipso non aliter ac maritus marita aurum delectetur, sitq; saccharum singularare

gulare & admirandum sulphur intra sua con-
dens viscera aurum, naturæ humanæ planè a-
micum & proficuum. Dicit *Helmontius*, (i)
sulphurei alicujus liquoris propinatione de-
prehendisse, in sulphure esse remedium ad vi-
tam longam, prout ex incomparabilissimâ
Philosophi per ignem scripto, de arbore Vita
liquet; disertisq; verbis pronunciat Auto-
novi Luminis Chymici, qui Sendivogius, ne-
bilis ille Polonus, à plerisq; censetur, inventum
aliquâ aquâ, in quâ aurum non aliter lique-
scat, ac cera ad Solem vel butyrum ad ignem
ad futuram rem omni mundo pretiosorem.
Si ergò sulphur commune tantâ superbit ma-
jestate, totq; gaudet honorum titulis, quid di-
cetur, obsecro, de purissimo aliquo naturæ sul-
phure, & aquâ velut congelatâ & siccâ, Sac-
charo nimirum, quod in quibusdam longè
transcendit sulphur illud commune, modò si
ab omni impuritate liberum, fæcumq; ex-
pers. Cæterùm, ne quis existimet, me hîc af-
ferere velle, aquam illam Sendivogianam sic-
cam, non madefacientem manus, esse saccha-
rum; longè illa altioris est indaginis, soloq; ma-
gnete aut chalybe philosophico parabilis. Se-
quioris est conditionis Saccharum, & deter-
mina

minatione suâ longè illâ est inferius. Aqua tamen est instar vitrioli, coagulata & sicca, solubilis tamen facilimè in aquam, totúmque φλόγισον & volatile, instar alicujus Mercurii aut sulphuris, unde totum inflammatur ardetque instar sulphuris, cujus jacturam sanè toties Pharmacopæi experiuntur, quotiescunq; potentiore igne, quàm par est, illud coquunt, unde cum ipso sulphure simulabit Mercurius, & cum Mercurio sulphur, utpote arctè combinata, neque adeò facilè separabilia, imò & velut ad chalybē lapis scintillas evomit. Si mellis titulo comprehendit Carmine felicissimus Maro aëria & cœlestia dona: haud minori titulo gaudebit saccharum, utpote quod ex rore cœlesti inter cannas suas concipitur, atque deinceps Solis beneficio excoquitur in tam dulcē nostræque naturæ amicabilē substantiâ.

Quærent Chymici dulcorare omnia medicamenta per digestionem longam, quæ aliàs prima sui separatione à corporibus acris & corrosiva sunt. Non hîc opus digestionem, non dulcore. Natura hîc dulcedinem monstrat summam, materiam aptam, modò depuratam; ubi neque longâ digestionem opus est, ut aurum solvatur ab ipso, neque longâ coctio-

B 3

ne,

ne, cum tam amicum conjugium utriusq; sola
 absolvat sublimatio quædã philosophica, pau-
 cis nota & cognita. Hoc nempe est cœleste il-
 lud & nectareum donum Deorum, quod om-
 ne id, quod ingratum est, reddit palato gra-
 tum, ut proinde non desideretur in regum
 mensis, neque Principum edulis, & potulen-
 tis, non ut saltem suavitate suã condat cibos,
 sed & ut omnem arceat corruptionem: Un-
 de Iohan-Baptista Porta lib. 5. *Phytognomia*
 non sine ratione scribit: *Ex harundinibus sac-*
charum extrahimus, non solum id incorrupti-
bile, sed aliis prestat, ne corrumpantur: vulne-
ribus injectum à putrefactione liberat; ex eo so-
lo ingentia vulnera sanari vidimus. Sit igitur
familia saccharum, vitam prolongare cupien-
tibus, quia nec cibum nec humores in venas
putrefieri permittit. Hæc ille. At inquit ali-
 quis, cur ergò Philosophus ille ingeniosissi-
 mus Helmontius adeò invehitur in pharma-
 ca saccharo condita & obducta? cur ipsum in
 plerisq; morbis stomachi & uteri hostile pro-
 nunciat, in aliis verò adjunctæ medelæ opem
 non rarò facere ridiculam? Imò, cur ille Sac-
 charum fermento acido stomachi adversari
 è diametro, ideòq; digestiones facere diffici-
 liores

liores constanter affirmat, utpote lixivio calcis vivæ & argillâ figulinâ clarificatum, putidasq; in eodem feculentias accusat? Nimirum, quales in melle differentiæ, tales etiam in saccharo inveniuntur. Est aliud alio clarius & purius, accusanturq; meritò illi syruporum confectores & in aromatum & radicum conditurâ negligentis artifices, qui impurum puro commixtum retinent, pharmacisq; jungunt, unde non leve damnum ægris accersiri potest. At quis hoc de purissimo atq; ab omni feculentia purificato dicet saccharo? quis non summis attollat laudibus saccharum, in crystallos nitidissimos purissimosq; concretum? Neque tamen officit sacchari illius, quod refinatum appellant sive finissimum, clarificatio cum calcis vivæ lixivio, *primò*, quòd aqua calcis vivæ superfusa, tamdiu immota stet, usque omnis calx fundum petierit, & aqua iterum reddatur limpidissima & clarissima. *Deinde*, quòd illa aqua nihil igneæ in se habeat acrimoniæ, qualem calx viva aliàs ostendere solet in cauteriis aliisq; usibus; sed blandam saltem aciditatem degustantibus exhibeat, vimque absterfivam solum ostendat. *Tertiò*, quòd nihil de sale aliquo calcis vivæ inveniatur in

saccharo post ejusdem combustionem , uti aliis in rebus deprehendi consuevit, quæ uſtione examinantur. *Quartò*, quòd ipsius calcis vivæ uſus non adeò sit exoticus & peregrinus, ut non debito modo & chymicè quidem tractata cedat in uſum & ſanitatē mortalium, de quo, qui uolet legere poterit Fratrem Basilium Valentinum, in ſuo tractatu, *Vom Abſen Stein der Weiſen* podagricis enim & calculoſis magnum & certum quidem exinde reſultat ſolamen. Imò memini, me legere, quòdam leproſos ex uſu fontis, cui natura calcis ſpiritus miſcuerat, haud ita pridem exorti, ſanitati reſtitutos fuiſſe. Nullum ergò ex calcis adhibitione in ſacchari mundatione periculū, nulla infelicitas in ſanationibus pertimeſcenda. Et, cur, obſecro, *Helmontius* ſaccharum acido uentriculi aduerſari dicit, cū ipſemet fateatur, tractatu de ſpiritu vitæ, etiam ipſum ſaccharum acereſcere ex fermento ſtomachi: neceſſe enim eſt omnia obedire fermentis, quibus uerò ſegnibus & corruptis, quid mirum, interdum optimam medicinam corrumpi? Sed uti dixi, hæc de ipsius ſacchari corpore crudo intelligantur. Interiora ipsius nobis arrident, quæ auro, quâ efficaciam, nihil cedunt.

dunt. *Agricola de Saccharo*, pauca commentatur, extollit tamen ipsius quintam essentiam & crystallos rubicundos, ex aliis fortè autoribus ita edoctus, quamvis ipsam quoque alleget experientiam. Sed omnium loco sit *Isaacus Hollandus, Medicus Chymicus & Artista celeberrimus*, qui peculiari de Saccharo edito tractatu, sed brevi admodùm, monstrat, quo pacto ex Saccharo ex Insulâ Maderâ adducto, quinta essentia parari debeat, quâ omnes spiritus volatiles retineantur & ipse quoque Mercurius coaguletur; additq;: **Vnd wann man hiervon in den Mund nimmet / so hat es einen Himmlischen Geschmack / der schier keinem andern Geschmack zuvergleichen ist. Vnd ob schon ein Mensch also kalt were / daß er von Kälte beynaher erfroren wer / oder daß er von Natur so kalt were. So er von dieser quinta essentia einnehme / so würde er von stund an eine Natürliche Wärme kriegen / als er alle sein Leben lang nicht gefunden hat / ja ihn solte düncken als ob er stichen könnte / also leicht vnd lustig vnd wol wird alles sein getemperirt mit allen Gliedern. Vnd ob es sach were / daß jemand so vntemperirte Hitze hette / daß er sterben müste / vnd so darvon einnehme / er würde**

von stund an wieder getemperirt seyn vnd wol
 zu paß. Id est, *acceptum & degustatum medi-*
camen ore, incredibili & planè cœlesti jucundi-
tate afficit linguam, & quantum vis homo seu
naturâ seu gelu externo extremè frigeat, assum-
ptâ tamen sacchari quintâ essentiâ, ad natura-
lem redire protinûs poterit caliditatem, qualem
unquam per omnem vitam senserit: imò tantâ
animi erit alacritate & leuitate corporis, ac si a-
lipedum induisset naturam. Quin & si intem-
perie calidâ adeò quisquam corripetur, quâ
ipsi moriendum esset, acceptâ tamen hac medici-
nâ, ad temperiem rediturus est & sanitatem.
 Plura qui desiderat, adeat *Conradum Rhuz-*
rath in medullâ destillatoriâ, & inueniet nul-
 lum in corpore humano affectû esse, cui non
 succurrat sacchari quinta essentia; quæ v. hîc
 recensere nimis longum esset. O ergò planè
 cœlestem sacchari naturam! ô sulphur inex-
 stimabile! admiror fecundam ditemq; Na-
 turam, quæ Te in lucem edidit! adoro Crea-
 torem summum, qui non infimum Tibi inter
 infinitas creaturas assignavit locum! Felix v.
 quàm existimatis sacchari & auri conjugium!
 Certè tantò illud est & erit felicius, quantò in-
 comparabile par, summum metallicum nem-
 pe &

pe & summum vegetabile, concretum tamen, licet facile liquabile, exoptatori junguntur toro, & in usum humanum tam uberes sanitatis fructus, quos exquisitissimis describere verbis etiam facundissimo impossibile est, producere utrumque natum est.

Cæterum, non deerunt jam oggantes, colorem illum auri nostri potabilis non esse ab auro, sed à Saccharo, propterea, quòd vel ipsum solum Saccharum sufficiens sit ad proferendum ex utero suo tincturam rubicundam. Non equidem hoc nego, at si quis videret labores, & quo pacto ante ullius menstrui affusionem, jam tum sulphur auri extrahatur; illum protinus de suâ opinione facillimè libenterq; decessurum crederem, in primis eo tempore, quo neque saccharum reclusum est, neque ignem vidit, neque calcinatum est, neque vel oleum aut spiritum de se emittere potuit, tincturæ participem; repagula enim auri jam tum reclusa sunt, sulphurq; illud externum, quod per corpus auri igneo colore lucescit, jam tum in suâ purpurâ nitet. Ut neque taceam, non difficile esse, ut Saccharum ab eo separetur, tincturâ nihilominus se prodente. **At consultius fieri censeo, si ternarius ille ab-**
solvat

28 DE QUINTA ESSENTIA VINI.

solvat encyclopædiam medicamenti nobilis, uti ex brevi hoc tractatu patebit. Non ergò à Saccharo illa tinctura; licet dulcedinem Saccharum suppeditet, atque medicamen gratum omninò reddat, si quis tamen à corpore Sacchari planè sequestratis, & ne tantillo quidem, quod nocere stomacho aut ulli membro possit remanēte: imò potiùs Sal saccharinum subtilissimum vires medicaminis tantò ocys membris dividit, atque energiam ejus accelerat more aliorum salium, quorum ope corpora non recluduntur saltem, sed & pervia fiunt.
Et tantum de Saccharo.

DE QUINTA ESSENTIA VINI.

Vinum singularis DEI creatura est, ad hominis utilitatem facta, primùm quidem à Noacho post diluvium degustatum, sed liberius, unde ebrietas & pudoris jactura exorta: sed convenienti modo usurpatum, hominis animam, proh, quantum excitat ad lætitiã. Est enim planè divinus & cœlestis liquor, rorisq; & cœlestis humiditatis principale habitaculum, per vitem, lignum illud tortuosum, inæquale visuq; non adeò gratum ex cœlo terraque

râq; haustus, beneficioq; Solis in pendulas explicatus uvas, unde deinceps expressione & debitâ fermentatione in tam limpidâ naturâq; humanæ amicissimâ cōcedit & digeritur lymphâ, quâ sine neq; Deus homines esse voluit, neq; homines placere Deo possunt, siue actiones ejus planè spirituales cōsideres, siue corporales. Unde adhibetur in usu mysticæ illius actionis, quâ corpus & sanguis Christi nobis exhibetur, in sanitatis conservatione, in cordis exhilaratione, in mœroris depulsione, in viriū corroboratione, ad calamitatis oblivionem, ad sitis extinctionem, in contrahendis amicitiiis, in periculis, in lassitudinibus, in ipsâ imò mortis horâ, ad extremum refrigerium, de quibus præter quotidianam experientiam testimonium infallibile perhibent Sacræ literæ. O dignum ergo laude genimen vitis, quo ipse Servator in ultimâ carere noluit cœnâ paschali! ô nectar verè divinum! cui cœleste illud & immortale nectar, aliquando in alterâ beatorum Vitâ nobis propinandum conferri debuit! ut mirer, quosdam inventos, sed ex Satanæ progenie, qui vinum fel tenebrarum Principis Satanæ appellare non fuerint veriti, (contra quos verò militat Rex ille & Prophe-

ta ad

tacor Deifactus *Pfal.* 104.14.15. *Os.* 2. 8. c. 9. 4. *Esaia* 65. 8. *Ioel.* 2. 24. *Mal.* 3. 11.) atque ideò ab usu in administratione sacræ Coenæ planè excluderunt, *Manichæos* puto, aliosq; istorum æmulos. Verùm enim verò, ne latius progrediar in vini commendatione, quod utpote moderatè adhibitum in quibuscunque casibus humanis nunquam sine laude existit, ad ipsum vini me accingam spiritum. Est enim vinum liquor ex diversis constans partibus iisq; heterogeneis, aquâ nimirum insipidâ, Spiritu & Sale, & oleo, qualia utpote in distillationibus & separationibus Chymicis inveniuntur, de quibus consulantur alii, qui ex professo de vini naturâ scripserunt. Mihi hoc loco in considerationem veniat Spiritus & quinta ejus essentia, de quâ utpote *Arnoldus de Villâ novâ*, *Lullius*, *Paracelsus*, aliiq; quàm plurimi singularia prodidère: esse nimirum nihil in rerum ordine, quod magis sit amicabile & proficuum hominis conservationi, quàm quintam essentiam vini. Est enim hæc spiritui nostro planè amica, avidèq; ab eo rapitur in arterias, & quia facilè in salem commutatur volatilem, ideòq; balsamicam habet naturam & conservat ab omni corruptione, habet-

habetq; cœli planè indolem, protinùsque in
cor sine ulteriori digestionè per arterias rapi-
tur. Imò ipsa est oleum, aqua, spiritus & sal.
Spiritus ob cœlestem naturam &, quia, nisi or-
ganis vitreis accuratè custodiatur, evanescit,
planè enim volatilis est, & in destillatione per
strias spiritualem & aëriam satis ostendit na-
turam. Oleum est, quia totus inflammatur, at-
que sic ignis quoque representat elementum.
Sal est, quia mordicat, imò & in ore detentus
comburit ac vesicat gingivarum epidermida.
Aqua est, quia libra una aquæ vitæ combita
in sale tartari siccato, vix fit semuncia salis,
cæterùm totum corpus fit aqua elementalis
insipida, uti prius erat, teste Philosopho illo
peritissimo & nunquam satis laudato, *Joh. Ba-
ptista van Helmont, tractatu de Aurâ vitali*. Sal
iterum est, quia contactu alterius fermenti,
nempe spiritus salis urinæ totus in offam sub-
tilem & salinam coagulatur, indolemq; sic in-
flammabilè statim amittit. Oleum est, subtile
tamè, imò subtilissimum, quod ipsius pingue-
do satis demonstrat. Aër est, imò vita rerum,
cùm sine hâc ne mundus quidem subsistere
possit, qui utpote ejusmodi essentiâ universa-
li planè conservatur, & sui conservationem
habet

habet per unicum hunc spiritum sive *Q*uintam
 essentiam, de quâ relegantur suprâ citati
 autores. Magna itaque in hoc spiritu meta-
 morphosis, magna vis & efficacia. Quid enim
 mirabilius, quàm spiritum ad summam ho-
 mogeneitatē reductum, jamq; ab oleo, aquâ
 & sale separatū, nihilominus simul esse sal, ole-
 um, aquam & spiritum! quid ipso efficacius
 dum vim habet penetrandi & potenter re-
 cludendi etiam compactissima & solidissima
 corpora? Sed, ne quis hoc intelligat de aquâ
 vitæ communi ex fœcibus vini destillatâ ve-
 lium, ingenio & labore opus est, neque cuivis
 statim clavis ad arcana datur. Ex vino ipso, &
 generosissimo quidem talis quinta essentia e-
 licienda est, ut arcem recludat regiam & ex
 inde producat, quod non sine tædio sumpti-
 busq; innumeri querunt mortales. Et etsi de-
 terminationem quandam habeat ex vite, at-
 que sic appelletur rectius aqua vitis, reverà ta-
 men aqua vitæ est, modò ad summam dedu-
 catur puritatem. In centro enim conveniunt
 omnia, adeò, ut secundum *Artephium* subtil-
 mineralium concedat in plantarum nutrime-
 tum & subtile plantarum sit animalium nutr-
 imentum; unicusque sit omnium rerum sp-
 ritu

titus, sed alter altero subtilior, faciliusq; in quibusdam è carceribus, in quibus conclusus est, cedat, si tamen debito magnete trahatur. Uti enim triplex datur in naturâ regnū: Animalis nempe, vegetabile & minerale; ita quoque triplex magnes datur, animalis, vegetabilis & mineralis. Animalis per pulmones, tanquam instrumenta, virtutem scintillæ alicujus vitalis in corde, in iis, quæ pulmonibus à creatore donata sunt, trahit avidè spiritū vitæ, qui in aëre invisibiliter circumvolvitur & deportatur; in cæteris per analogum quoddam instrumentum. Est enim, secundum Nobilem Polone m, occultus in aëre cibus vitæ, quem nos de nocte rorem, de die aquam rarefactam appellamus, panis *Παρεγγύσιος*, non tanquam aër illud ipsum sit, quo vivimus, sed spiritus aëris, qui à nonnullis naturæ ignis vivifici, vel lucis aut stellarum assimilatur, ille, inquam, pabulum verum est vitæ nostræ, quia congelatus melior est, quàm universa terra. Non aliter in vegetabilibus latet scintilla quædã vitæ, utpote, quæ secundum eundem nobilem Polonum octies millesima & ducentesima pars in grano tritici esse judicatur, atque similiter magnetica virtute prædita est, dum avidè vitalem

C

haurit

haurit spiritum, qui sic haustus incorporatur in illâ scintillâ, ut novus resurgat culmus, quod sanè hoc modo fit: Nam si granum tritici projiciatur in terram, tanquam matricem debitam, tum spiritus inclusus in illo grano tritici, imò tanquam compede ligatus in terrâ resolvitur, ab humiditate pluvix & aëris, qui verò sic resolutus, dum exire studet, atque evolare ex carcere in apricum aërem, relicto corpore crasso, seq; conjungere universali contendit naturæ, virtute magneticâ trahit & constringit spiritum aquæ, imò aërem, & spiritum in eo, unde momento temporis & ipse aëris spiritus constrictus in viridi eâq; nova veste, corpore priori relicto, superbit, sicq; ex invisibili naturâ in visibilem abit, retinens tamen characterem prioris, cum hodiernum ex invisibilibus visibilia fiant, quod de creatione Apostolus, sed sublimiori sensu asseruit. Ex quorum consideratione amplissimus mihi de pluribus mysteriis jam pateret differendi campus, nisi brevitati studerem. Aliqui ita de hâc re disserunt: Si granum tritici profemineretur in terram, tum spiritus satis vegetabilis in corpore tritici tanquam compede ligatus, à spiritu libero salis terræ ambitur & excitatur. Pluvix liqui-

Equidem inest sal volatile, ex resolutione in
 terrâ factâ. Verùm, cùm sal illud propter sic-
 citatem nimiam solutioni fecundiori non suf-
 ficiat, agricolæ agros impregnant fimo, in quo
 est sal ejusdem naturæ cum tritico (fimus n.
 est ex stramine, quod cognatione habet cum
 tritico) atque tum pluvia descendens & hu-
 mor terræ se immiscens ex terrâ & fimo sal
 exsugit nitrosulphureum, sibiq; conjungit,
 quo confortatur & subtilius frumentum gi-
 gnit. Neq; malè: Nemo enim credit in plu-
 via esse omnia, salem, lapides, mineralia, quod
 verò creditu mihi difficile non est, qui oculis
 id ipsum nō semel, sed multoties vidi, atq; rem
 felici cum successu tentavi, vera enim sunt ha-
 stenus, quæ Divi Leschi generis amator fide-
 issimè consignavit. Aliqui tamen sulphuris
 vim constringendi attribuunt, imprimis illi, qui
 omisso sale saltem de duobus agunt rerum
 principiis, Sulphure nempe & Mercurio.
 Nam uti ex quatuor elementis tria fiunt, ni-
 mirum actione ignis in aërem, sulphur: actio-
 ne aëris in aquam, Mercurius: actione aquæ
 in terram sal: ita quoque necesse est, ut per di-
 minutionem ex tribus duo fiant, nimirum sul-
 phur & Mercurius, masculus & femina, agens

& patiens, dominus & servus, Gabricius & Beja, & ex his unum incorruptibile & indivisibile, per potentiam naturæ, adjuvento artificis. Unde *Robertus de Fluctibus*, considerans in vegetabili regno quatuor elementa, ingeniosè sic differuit de tritici multiplicatione: *Putrefactione finita* (sine quâ, testib. scripturis sacris nihil mortuum resurgere aut exaltari queat) illa sempiterna & nunquam moriens quinta essentia scintilla, immediatè à cœlesti sacerrimo Apollinis progenie (qui statuit tabernaculum suum in Sole) derivata, seipsam jam nunc per putrefactionem à quatuor elementorum vinculis quibus in carcere suo opaco conclusa est, liberatam inveniens, fugam, patriam suam ætheriam versus, à quâ primitus descendebat, suscipere tentat, atque ita gradatim cristam vel caput suum supra terram tenebrosam vel ponderosam primum se exaltat: Deinde elementum ignis, quod admirabili inclinatione & inviolabili nexu spiritui quinta essentia connectitur, subtilibus fumis & exhalationibus sursum è terrâ post eam quintam essentiam exsurgit, non aliter quàm in Arithmeticâ numerum 4. videmus consequenter 5. sequi, & sic naturali quodam glutine adheret elementum ignis illi ætheris

aut, quia impatiens esset socium suum dulcem & formatem relinquere ac perdere, cujus presentia elementum hoc cum tribus suis sociis inferioribus tanta pulchritudine ornaretur: aut in eo respectu, quod res qualibet naturali instinctu ad libertatem suam naturam aspirat, & in propriam mansionem seu patriam reverti avert. Pari scilicet ratione aer sub invisibilis seu subtilis vaporis forma seu effigie consequitur, & immediatè post ignem à terrà ascendit, utpote qui simili planè natura ligamento elemento ignis unitur, quo ignis quinta essentia. Tandem elementum aqua sua serie & ordine aëri succedit, unde illud immediatè, post aërem, ex terra marice sursum exilire animadvertitur, nam idem sibi vèdicat combinationis privilegiū cum aëre, quod aër habuit cū igne. Et quāvis in ultimo loco terra eādē ratione volatile & fugiti vū aqua elementū amplectatur; tamē ratione pōderositatis, atq; etiā propter ejus in sphaerā ei à creatione assignatā quiescendi desiderium, sistit aquā in suo motu, eamque impedit, ne magis sursum vehatur; atque iterum aqua impedit aërem, cui naturali amicitia conjungitur; & iterum impeditus aër adest igni tanquam frenum, illumque coërcet in suo motu, atque hic denique mirabiliter retinet

radium solis inclusum, illumque prohibet, motuque suo, ne magis sursum tendat, omninò ob-
 stare videtur; unde provenit, quòd iste radius
 celestis in planta summitate seu cacumine, fixè
 præter appetitum suum permanere cogatur, qua
 plàta per radices suas terra tenebrosa alligatur,
 ita, ut scintilla hæc solaris, iterù partim ab aère
 undique obsidente, eamque gradibus inspissatio-
 nis instar retis undique involvente, partimque
 ab elementis cæteris & præcipuè à terrà incarce-
 retur, & non aliter capti vetur, quàm fuit an-
 teà. Et tamen nihilominùs peculiaris hæc ignis
 vitalis scintilla inclusa non cessat omni momèto
 magneticà quadam facultate atrahere atque ab
 alto, quasi in suum auxilium atque assistentiã
 vocare scintillas formales, ignemq, solarem sibi
 similem, ad dissipanda & violanda vincula illa
 noviter nodata atque ligata. Nam aër semper
 radiis naturæ multiplicantibus impletur, qui
 invisibiliter in fluctibus aëris huc atque illuc
 vagantur; atque hi parati sunt ad subsidium
 sociis suis captivis adferendum &c. Sed hisce
 lucis scintillis libertatem possidentibus, & in aë-
 reo Oceano undique vagantibus hoc idem acci-
 dit, quod famelicis atque audacibus muscis, quæ
 temeritatem periculo præferentes, tam profun-
 dè in

de in limbo illū mellis limosi, seu Syrupi saccharati se immergere atq; precipitare animadvertuntur, ut tandem visco illi lethali atque exitiali tam firmiter adhereant, atque ad mansiones suas redire nequeant: hoc idem, inquam, lucidis hęc Phœbi infantibus seu libertinis cœlestibus accidit, qui invisibilit̄ in aëre vagantes fratres suos incarceratos liberare aggrediuntur, & dolos seu proditiones materiales ignorantes subitō captivantur &c. Hactenus Robertus de Fluctibus, cujus verba idē, licet prolixiora, adducere volui, ut habeat benevolus Lector concordantiam eorum, quæ de quatuor elementis, tribus principis, sale, sulphure & Mercurio, itēq; duobus illis sulphure & Mercurio adferri solent, simile enim simile semper attrahit, neq; scienti difficile est illa duo, ignem nempe & aquam in omni re conjuncta atque de virtute & velocitate inter se invicem certantia excitare, ut crescāt, sulphurq; triplicetur & duplicetur Mercurius, de quo, qui volet, legat Nobilem Polonū, tractatu de Sulphure. In regno tandem minerali invisibile quoque reperitur semē, in spermate visibili, tanquam vitellus in ovi testā, conclusum, quod destructo corpore priori punctum vix est perceptibile.

bile; licet *Helmontius* satis philosophicè de eo sic differat: Et si hæc familia mineralium & metallorum non propaget vi feminis, nec extra se edat posteros, non proinde deficit ens in eâ, quod illam ad destinatos maturitatis fines perducatur. Enimverò, cum nihil usquam semetipsum disponat, aut moveat, nisi semen sit: necesse est, quicquid generatur, id habere intus dispositorem, qui in aura molli, aquosâ, falsâ, lutosâ &c. sedeat. Non quidem, quod hîc fluat aut oberret per istam massam, perinde atque in brutis; aut quod proinde in perpetuo succo habitet: sed aura est per totum incorporata, nec varians ab indole fructus producti. *vid. prædictus Philosophus lib. de ortu formarum §. 20.* Quibus innuere quidem videtur, totum corpus esse semen incorporatum, fortè propterea, quod illa massa tandem excoquatur tota in metallum: At de spermate sive feminis capsulâ, & dum natura in primo est motu, illum potius loqui censendum, propterea quod & in hoc regno emendando & multiplicando sequestratio fiat & fieri debeat, secundum *Hermetem*, ignis à terrâ, subtilis à spisso, ut magnes ille liberatus similem sibi attrahat spiritum, acceptoq; vase Saturnus hauriat,

riat, quantum potest. Ergò, uti magnes mine-
 & lis attrahit sibi nutrimentum post putrefa-
 ctionem, nec non vegetabilis; ita & animalis
 hoc ipsum præstat. Et uti nutrimentum illud
 invisibile, spiritus aquæ & aëris, in vegetabili-
 bus & mineralibus attractum coagulatur in
 naturam attrahentis, virtute sulphuris coagu-
 lantis: ita quoque in animalibus idem spiritus
 in sanguinem beneficio coagulantis sulphuris
 in sanguine, coagulatur; aër enim aëri & sal sa-
 li facillè junguntur, ideoq; etiam magnes no-
 ster animalis, qui aër est, avidè spiritû vini, qui
 & ipse aër est, trahit, suoq; simili valdè delecta-
 tur. Hic verò trahitur avidè, utpote vegetabi-
 lis à magnete minerali; imò & hunc ad se tra-
 hit, ut sic simul trahat & trahatur mirabili sa-
 nè conformitate. Unde solo illo spiritu nutri-
 tur homo, licet utatur mille variatis cibus &
 potulentis, quia Natura separat centrum &
 hoc in suam convertit naturam, ut magne-
 ti assimiletur, aliàs orirentur morbi; natu-
 ra enim pura eadem naturâ gaudet. Et egre-
 gio hoc vegetabili magnete resolvitur au-
 rum; Natura enim naturam superat:
 Et hoc ipso pulchrum & optatum inter

C §

me,

metalla & vegetabilia fit ad medicinam conjugium ; Natura enim naturam retinet. Imò alterum alterius beneficio corroboratur. Natura enim naturam emendat. Ut neque omittam penetrandi vim, quam à sale habet, sine quo nulla tinctura vera fieri potest. Ipsa ergò quinta vini essentia est Sal, Sulphur & Mercurius, quæ tamen alio & duplici quidem sale & sulphure vires auæiores nacta citissimè absolvit vim suam, imò ferè in momento, licet neque minùs ipsa quinta essentia per se proprioq; sale & sulphure idem, sed tardius, præstare nata sit. Si quæris, quænam sint illa duo sulphura, quæ illa sint salia ? ingenuè tibi respondeo, de altero sulphure & sale jam actum esse in præcedenti capite, de reliquo verò ut agam, non opus esse, cùm perperam sit, peregrinum quidpiam ingredi spiritum vini, & quod suæ non sit naturæ. Viderunt festivissimo spectaculo, in Holsatiâ, quibus *Magni illius Herois ac Domini, Domini Friderici, Holsatia & Slesvici Ducis splendidissimi* curas in scrutandis Naturæ arcanis intueri antehac dabatur, tartarum resolvi in uvas, varièq; magnitudinis botres, non peregrino aliquo addito
fermen-

fermento, sed illo ipso, quod erat extartaro, id quod deinceps multoties cum jucundissimo successu alibi tentatum, quo ipso sanè labore tartarus non solum facile solvitur; sed & in penetrantissimū facessit spiritū. Confortari itaq; vini quinta essentia proprio suo sale potest, qui Tartari appellari consuevit, quāvis non existimem, Sal tartari vulgare multum proficui adferre posse, cū eidē directò reclamet *Basilio in der Wiederholung des Steins der Weisen*. De alio enim sale Tartari loquitur, *in der uberraturlichen Wunder Arzney*/ quod illo longè præstantius judicat. Licet neque mihi ignotum sit, sal Tartari vulgare & quod in vini dolis post annorum aliquot moram reperitur, non adeò contemnendum esse. Unde & in processibus nonnullis Paracelsi Spiritus Vini Tartarisatus multum commendatur. Addidisse genuinos quosdam modos parandi alcohol vini, spiritumq; Vini Tartarisatum, aut etiam ipsam quintam essentiam vini. Sed cū omnium Chymicorum libri processibus ejusmodi abundēt, nolo hīc crambem ab aliis coctam, apponere, actumq; agere. Jam enim de eo satis egerunt *Arnoldus Villanovanus, Lullius, Phadro & alii*. Imò omnes tyrociniorum

rum

rum scriptores non incongrua de iis commē-
tati sunt. Et non opus est ingeniosissimis inge-
niis præscribere talia. Sufficiat quædam subin-
dicâsse, quorum nihil non veritati consonat.
Qui verò plura desiderat de spiritu vini, legat
*In Alchymia verâ, tract. 9. vnder Creuzherm
in Preussen Practicâ auf das Universal.*

At audio jam regerentes, Spiritum Vini ad
res metallicas nihil facere, cum metalla per
spiritus minerales potiùs recludi debeant, ut
sulphur medicinale depromant? His respon-
debo ex Paracelsi praxi. Nonné hic aurum
& argentum fecit potabile cum circulato suo,
multis non ignoto? Certè, stolidi sunt, qui
dum nihil in experto habēt, aliis contradicere
gestiunt. Imò, pigri sunt & indocti, nescientes
sphæram activitatis & passivitatis, rerumq; in-
ter se correspondentiam. Disce ergò primùm,
ò quisquis es, circulatum Paracelsi & videbis
me vera dixisse, imò approbabis hæc omnia.
Non verò opus est, ut illud revelem, cum jam
tum quàm plurimi plus æquo sibi sapere vi-
deantur, nihilque magis hodie in usu sit, quàm
movere litem viris, qui apertam profitentur
veritatem. Cæterùm, audi, quid de Spiritu vi-
ni habeatur in *libro de principiis & Natura ar-*
tis

tis Chymia: pag. mihi 36. & 37. Ex vino extra-
hitur oleitas urens, ergò participat cum sulphu-
re; & huic inest verè maxima virtus natura
metallica, quam ex terra traxit & concepit. Et sè
illa oleitas vel isti spiritus agiliores sunt mul-
tùm, quàm ceterarum rerum, idèò virtutes eo-
rum sunt multùm agiliores quàm ceterorum.
Sed tamen sciendum, quòd isti spiritus, sicut se-
xus Alchimia dicit, & est veritas, qui veniunt
ex vegetabilibus & animalibus rebus, non condu-
cant ad Alchymiam, existentes in naturâ vege-
tabili, sed requiruntur, ut per multiplicem depu-
rationem & destillationem perveniant in natu-
ram metallicam, & tandem deserviunt ei. Et
paulò post. Sunt aliqui in vino & auro & argen-
to, (laborantes) sic, ut ex vino habeant spiritum e-
jus agilimum, confortantes cum eo virtutem au-
ri, ita ut spiritus cum illo figantur, per quos con-
sequenter dilatatur & multiplicatur tinctura
auri. Et pro certo inter spiritus vini & spiritus
auri est maxima convenientia seu participatio,
cùm utrobique sint natura calida; igitur spiritus
vini inseparabiliter figuntur cum auro.

At inquit aliquis, ergò ne quinta hæc Vinl
 essentia totaliter recludit aurum, & sic quidè,
 ut in aurum reduci nequeat? Si patienter au-
 dieris

dierit talia propositurus, expediam me certis
 brevibusq; verbis. Difficile esse recludere
 aurum ita, ut internus Mercurius à Sulphure
 interno separetur, dictum est, titulo de Auro
 circa finem. Et per corrosiva impossibilem
 esse solutionem auri talem, quæ proficua sit
 & reduci non possit in pristinam auri speciem,
 ingeniosè docuit Helmontius, secretorum
 Naturæ arbitet magnus, in dispensatorio mo-
 derno: dum ait: *Condolendus est error eorum,*
qui aurum, argentum, coralla, perlas atque simi-
lia per liquores acidos corrodunt, atque dissolve-
re videntur, putantque hoc pacto intra venas
admissum iri, verè suas proprietates nobiscum
communicatura. Nesciunt enim, ah nesciunt, a-
cidum venis hostile; ideòq; peregrinà dissolven-
tium superatà & transmutatà aciditate, ejusmo-
di metalla & lapides, pulverem esse, ut ante. Qui
utcumque in tenuissimum pollinem sit redactus,
nihil tamen à stomacho conficitur, aut nobis suas
vires partitur. Quod ut coram videas. Af-
funde enim salem tartari rebus dissolutis, in li-
quore aliquo pontico corrosivo, ac statim dissolu-
tum cadet in fundum in formâ pulveris. Si enim
aqua fortes metalla non mutant in substantia, li-
cet facta sint transparentia, qua ante erant opa-
 ta,

ta, quin argentum inde sosses recuperetur. Quæ
 cæcitate ergò propinanti lapides & perlas, quasi
 per corrosiva relinquerent pristinam lapidum
 aut metalli essentiam? Subtilis enim fuit dece-
 ptoris inventum, ut sua magno apud agros æsti-
 met. Quia ignari deceptores putant, si dissolvens
 à dissoluto per visum non distinguatur, etiam
 dissolutum ipsum verè substantialiter esse trans-
 mutatum. unde & allegat propriam experien-
 tiam in progymnasmate meteorici, dum ait §. 6.
 & 17. *Contunde aurum in laminas, dein in te-
 nuissimas bracteas, inde verò in aurum picto-
 rum, mox iterum in marmore leviga. Deinde
 cum cinnabari & sale in alcohol impalpabile fi-
 gas, separa cinnabarim per ignem, & aqua sa-
 lem ablue, idque pro lubitu sapius repere. Tan-
 dem cum sale armoniaco, stibio, & mercurio sub-
 limato, & per retortam pelle, idque septies repe-
 re, ut totum aurum in formã olei puniceï volati-
 lis redigatur. Est enim summe levigatum, imò
 & durum, solidum, malleabile, ac fixissimum
 corpus, quod jam olei in naturam versum vide-
 tur. At sanè mentitus ille liquor in pristinum
 auri pondus & corpus facile redigitur, prout sal
 in aqua solutum sal est & manet & inde repeti-
 tur sine salis mutatione, quod sanè sic non fieret,*

si dis

*si dissolvens jungeretur dissolvēdo per minima
& non sifteretur à Mercurio illius concreti.* Nam
impossibilis est per ejusmodi corrosiva metal-
lum in interiora constitutiva resolvi, ideoq; ju-
bet, ut discant prius tyrones (addo ego, & pe-
riti aliàs) metallorum putrefactionem. Nam
nisi intercurrat fermentalis impressio per pu-
trefactionē, quæ præcedit quamlibet radica-
lem solutionem, frustraneus omnis est labor
operaq; & oleū perditur; de quâ verò putre-
factione artis clave, cum omnium Philosopho-
rum libri pleni sint, ego hîc agere nolo, cum
q; à condito mundo silentii sacro involverunt
Philosophi, tenues evolare in auras nefas sit.
Nemo n. meo iudicio omnium vulgariū Chy-
micorum, nisi verus Philosophus, invenitur
cui sive materia sive ejusdē cognita sit putre-
factio. De his enim verum est illud Augurelli:

*Alter in auram noto de vertice pellem
Principium velat ostēdit, quod sumere possit.
Alter opus quantum subeas.*

*Latet n. arbore opacâ secundum Maronem
Aureus & foliis & lento vimine ramus,
Junoni infernae diētus sacer.*

qui labore ingenti & magno iudicio tractan-
dus est ut quemadmodum

Pingue

*Pingue solū primis extemplo à mensibus anni,
Fortes invertant tauri, glebasq; jacentes
Pulveralenta coquat maturis solibus aestas,*

Quo illa demū seges avari agricolæ respōdeat
votis, etiam hic vitæ suæ principium, quod in se
recondit, ignem videlicet insitum, cœlitus in-
fusum, & qui sub duro metalli cortice hebes
factus, motus expers, & velut thesaurus incan-
tatus latet, libertatem consequatur, spiritum-
que subtilem & cœlestem animam per vege-
tationis motum potenter explicet, tandemq;
in summam artis & naturæ perfectionem ex-
altetur, teste Encheirid. phys. restitutæ §. 166.
quamvis

*Ille volens facilisq; sequatur, & primo avula
suo non deficiat alter illi, qui*

Maternas agnoscit aves

& gemine cui fortè columbae

ipsa sub ora viri cœlo venere volantes.

Sed quò proripior? Nulla in nostrâ solutione
corrosiva, nulla acida; naturæ amica sunt o-
mnia, aurum, vinum, homo, saccharum mul-
tūm se amant, delectantur ad invicem & con-
spirant amicè, unde fermentis in corpore ho-
stro ex his nulla peregrinitas aut infectio per-
timescenda. Sit verò, reducatur per ignem i-
D
terum

terum in metallum? an verò tum non est medicamentosum? an impar restaurandis viribus, an auri potabilis nomine indignū? Nempe ad Alchymiam inutile est, non ad medicinam, ob putrefactionis defectum, sine qua nova generatio fieri nunquam potest. Quemadmodum enim Mercurius, corallatus dictus, ritè præparatus & per aquam ovorum in mercuriū fixum factus, egregium fit medicamentum, adeò quidem, ut purget corporis humani sordes, ulceráq; vesicæ, laryngis & œsophagi, dulcis enim est, neq; corrosivus; deperdit tamen omnem virtutem medicam, ubi in album metallum reducitur, teste Helmont. c. 14. de febribus, quia nimirum per debitos labores Mercurii sulphur extraversum, ubi in metallicam abit pulvis ille duritiem, iterum introvertitur: Sic in extraverso sulphure auri in nostro medicamine stat virtus medica, licet si fortè fundi iterum posset, quod à me non tentatum, eam virtutem amittere posset, ubi sulphur illud ad penetralia iterum sua se recepit. Cæterum, hoc certum est, multùm differre aurum hoc potabile ab illis, quæ per corrosiva fiunt: solventia hîc alterius sunt monarchiæ, cùm in illis præcipitatio per tartari ole-

um

um sit prompta: hîc nulla præcipitatio fiat aut fieri possit: quin potius ipsum tartari oleum se facile miscet, atq; ipsum quoque tingitur, facto experimento, si ejus aliquot guttæ auro potabili affundantur, quamvis planè ejus cõpositionem non intret. Metire ergò jam ô homo, quisquis es, auri nostri potabilis veritatem & efficaciam! Panaceam audisti deprehendi in solo Sole, in solo saccharo, in solo Spiritu Vini. Quid tibi polliceris ergò ex tribus his suavi conjugio, sine violentiâ solutis, conjunctis & in flumen Tago longè feliciter liquatis. Profectò, si Solis cœlestis quoddam simulacrum est, Sol terrenus, aurum; jam omnes illius vires in hoc medicamen aureum concentratas esse, meritò dicere possum, adeò cœlesti lumine splendet, adeò rubini tincturâ conspicuum est, adeò pyropum imitatur, adeò excitat lassata corpora, adeò restituit naturam labentem, ut, quicquid de eo dixero, minùs mihi videatur ejus viribus. Meminit Paracelsus in suo manuali lib. 2. pag. mihi 405. factum fuisse suis temporibus in Alemanniâ (verba ipsius sunt) quòd quidam Alchymista fecerit Spiritum vini, & cum hoc aurû potabile; & cum illâ Medicinâ Alchymistam 50. annorum: se fecisse in

formâ 20. annorum, tam in fortitudine, quàm
 in pulchritudine, capillos cecidisse, dentesq;
 cum perdidisse, sed omnia rursus crevisse.
 Qui dubitat de hoc nostro, an idem sit cum
 illo, experimentum faciat, & rem veram suc-
 cessu temporis, usq; continuo percipiet sine
 molestiâ, cùm juxta Paracelsi mentē omninō
 pareatur. De *Elixire* aliâs *vite Florentino*
 in publico prostat testimonium, quod valeat
 ad præsertionem hominis, ne senii incom-
 moda sentiat, quod resistat putredini, quod
 vires confortet naturales, vitales, & animales,
 quod Syncopen tollat omnemq; lipothymi-
 am, quod epilepsie & apoplexie medeatur,
 quod lethargicis utile sit, quod flatu omnes
 dissipet, quod calculosis & urinæ difficultate
 pressis, imò & colicis, & palpitatione cordis
 laborantibus subveniat, & quod multis aliis
 incommodis eliminandis è corpore & animo
 nostro idoneum sit, quod quidem testimoni-
 um Italicâ linguâ editum huc referrem, nisi
 existimem, lectorem ejus lectione remora-
 tum iri, cùm jam tum ex præcedentibus ejus
 efficacia notabiliter colligi possit. At in eodē
Rubini, Smeraldi, lacinti, perle orientali, & al-
tre Gemme, oro, puro, Ambra, musco, è molti sem-
plici

plici & aromati di diverse qualità sono destilla-
 ti, uti verba habent. In nostro verò medica-
 mine omnia Naturæ convenienter eunt, neq;
 tanta est congeries. Per analogiam quandam
 ad opus magnum Philosophorum mas adest
 & fæmina, superius & inferius, corpus & spi-
 ritus, agens & patiens, solvens & solutum, rex
 & regina: Aurum, quod in amplexu Sacchari
 fermè evanescit & ab eo devoratur: Saccha-
 rum, quod amoris impatiens aurum planè in-
 tra sua viscera condit: Spiritus, quo aurora re-
 ducitur, ut Sol tantò splendidior oriatur, ra-
 diosq; suos vitales corporis nostri infirmitati-
 bus impertiatur. Adest porrò Sulphur pe-
 culiare, sal singulare & Mercurius omninò
 homogeneus, quorum nullum tamen est sine
 alio, quin potius Mercurius suo gaudet sul-
 phure & sale: Sal suo Mercurio & sulphure,
 & sulphur suo Mercurio & sale. Quo ipso ta-
 men monendos velim omnes hujus scripti le-
 ctōres, ne adeò fastidiāt genuinā Tartari Ana-
 tomiā, discantq; conjungere spiritū vini cum
 Sale proprio, ut fixum fiat volatile & volatile
 fixum, quibus habitis, neque opus erit igne il-
 lo Gehennæ, qui Alcahest vocatur, neq; alijs
 operosis menstruis aut aquis fortibus. Tan-
 tum

54. DE QUINTA ESSENTIA VINI.

tum enim abest, ut Tartarus sit merum excrementum vini, ut potius sit anima ejusdem & vis conservativa, imò sal specificum, quo non datur aliud in rerum naturâ simile aut majus, præterquàm illud, quod suam è cælo deducit profapiam, omnibus obvium, nemini notum, aquila nimirum expansa, aut ignis elementaris, cum suo liquore elementari, quæ singulari coctione opus habent, ut ad invicem uniantur, neq; in æternitatem dissolvi queant, quorum pater est Sol, mater Luna, aqua nimirum non madefaciens manus, Sal alcali, Sal armoniacum Philosophorum, cælum nostrum, aqua in mari mundi versans, in qua circumrotatur gloriæ Divinæ majestas, de quâ *Ezechielis c. 1.* In quâ mundi totius conservatio & perpetuatio, unde vivimus, sumus & movemur, Deo ita dirigente & cooperante, res sic dicta vilis & ubivis obvia, externam speciem intuentibus; Philosophis v. veris pretiosissima, sigilloq; taciturnitatis obsignata. Brevisiter, secundum Phædronē unum est in mundo objectum omnium, quod propriè dicitur Philosophorum. In testitudine manet album & rubrum in se continet. Unum masculus, aliud fæmina nuncupatur, animale, vegetabile, æs

le, & minerale : nullum reperitur tale ; activam vim habet & passivam, substantiã mortuam ac vivam, spiritum & animam, quam vocant ignari rem vilissimam : quatuor continet elementa in suo gremio contenta ; ubi est, reperitur, ab omnibus communiter habetur ; parvo redimitur pretio ; libra una habetur pro uno solido. Ascendit per se, nigrescit, descendit & albescit, crescit & decrescit. Res est, quam terra producit, & de cœlo descendit, pallefcit & rubescit, nascitur, moritur, relurgit, postea iterum vivit, per plures vias tendit ad finem, sed propria decoctio est supra ignẽ, est lenta, fortis, modesta, augmentatur, quousque securius quiescendo rubificetur. Sed

Ardua prima via est, & quã vix manẽ recentes

Enituntur equi, mediã est altissima cœlo,

Unde mare & terras ipsi mihi saepe videre

Fit timor, & pavidã trepidat formidine pe-

ctus.

(certo.

*Ultima prona via est, & eget moderamine
Ire per insidias opus est formãsq; ferarum.*

Utque viam teneas, nullõq; errore traharis,

Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,

Æmoniõsque arcus, violentique ora Leonis,

Se vãque circuitu curvantem brachia longo.

Scor.

*Scorpion, atque aliter curvantem brachia
cancrum.*

*Nec tibi quadrupes animosus ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore & naribus
afflant,*

In promptu regere est -- --

Dum ergò tantæ molis est, Lunam cœlo deducere, eclipsin procurare, lucem creare, mundum reparare, mortem cum vitâ commutare, hoc intercæ Philosophiæ Cultores sibi commendatum habeant secretum, pro sanitatis nostræ conservatione ingenuis & perspicuis revelatum verbis, usque dum meliori munere Divûm frui uti liceat. Videant modò qui huic manus admovent aut admoveere volunt, ne aut ipsos nimia sollicitet cupido, aut retrahat avaritia. In tenebris enim ambulabit, qui Solem interdium & Lunam de nocte non habebit. Operentur sublimando non sophistice, verùm philosophicè, & dum calcinant, videant, ne igne oleum & operam perdant. Laborandû est, justo pondere, mensurâ, debitâ:

*Nil etenim immundum patitur purissimus aether,
Nec pravi aut stulti cœlestia limina tangunt,
Hora brevis bona cuncta rapit, tunc fabula restat.*

F I N I S

